

Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/usakead>

İLKOKULDA ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLETİŞİMİ VE SONUÇLARI

COMMUNICATION AND INTERACTION BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS IN PRIMARY SCHOOL

Murat Başar* M. Cihangir Doğan** Nurcan Şener** Özcan Uzun* Hüdayettin Topal*

* Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, murat.basar@usak.edu.tr.

** Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

Gönderilme Tarihi: 20 Eylül 2017

Yayınlanma Tarihi: 31 Ocak 2018

Özet: İlkokulda öğretmen öğrenci iletişimin etkilerinin kırk yaş üzeri bireylerin görüşlerine göre ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemiyle araştırmaya katılmaya gönüllü 300 katılımcı oluşturmuştur. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Çalışmanın verileri içerik analizine tabi tutularak bulgular elde edilmiştir. Araştırmanın katılımcıları ilkokul yıllarına ait en çok etkinlikleri hatırlamışlardır. İlkokulda 5 farklı öğretmende öğrenim gören katılımcılar öğretmenlerinin hepsinin de isimlerini hatırlamışlardır. Öğrenme öğretme sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin zihinlerde kalıcılığı sağladığı tespit edilmiştir. Halen sınıf öğretmenliği yapan sınıf öğretmenlerinin büyük bir kısmı mesleğe başladıklarında kendi sınıf öğretmenlerinin uyguladığı yöntemleri uyguladıklarını belirtmişlerdir. İlkokuldan sonra eğitime devam etmeyen katılımcılar ilkokul yıllarında öğretmenlerinin ayrımcılık ve şiddete yönelik tutumunun etkili olduğunu belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, iletişim, öğretmen, öğrenci, sınıf yönetimi.

Abstract: In this qualitative study, the effect of student-teacher communication was investigated based on people's views that are older than forty years old. Study group was determined by adopting purposive sampling and 300 participants were voluntarily participated in the study. Data collected through semi-structure interviews. Content analysis was used and the participants remember activities with high frequency during primary school education. The participants who cover the courses with different teachers in each grade were remembering the name of all teachers. The activities realized during learning-teaching process provide permanent learning. The participants who are working as classroom teachers prefer to use their own classroom teachers' learning methods during their early professional years. The participants who left their education after primary education was affected by attitudes of their classroom teachers.

Keywords: Primary education, communication, teacher, student, classroom management.

Giriş

İlkokul yılları bireyin akademik yaşantıya başlangıç yaptığı bir dönemdir. Belki de ebeveynlerinden ve ev ortamından ilk defa ayrılacak, sorumluluklarının olduğu, gününün çok önemli bir zamanını geçireceği bir kurumda, sosyal etkileşimler ve paylaşımlar yaşayacağı yepyeni bir çevreye girecektir. Algılarının en yüksek olduğu dönemde birey artık yaşantısında yeni bir ortam, yeni arkadaşlar ve yeni bir otoriteyle karşılaşmıştır. Yeni arkadaşlarıyla beraber yaşantısına yön vermede etkili sınıf öğretmeniyle tanışmakta ve yaşamının dört yılını kendisi için otorite konumunda olan sınıf öğretmeniyle geçirmektedir. Sınıf öğretmeni ilkökul çocuğuna göre her söylediği tartışmasız ve yargılamasız doğru, kendisine uyulmanın temel güdü olduğu bir otoritedir. Doğal olarak da otoritenin her davranışı, tutumu, söylemi öğrenci için çok önemlidir (Senemoğlu,2005).

Sınıf içinde gerçekleşen iletişimin kalitesi öğrenciler üzerinde pozitif yönde bir etki oluşturur (Pehlivan, 2005). Selimhocaoğlu (2004), yapılan pek çok akademik çalışma sonucuna göre, öğrencilerin kişilik gelişimlerinde ve akademik ortalamalarında öğretmenleriyle yaşadıkları iletişimin kalitesinin çok önemli bir etken olduğunu belirtmiştir. Sınıf öğretmeni sadece sınıf içindeki etkinlikler ile sınırlı kalmaz, çocuğun sınıf dışında yaşadığı her süreçte ve hayatta tıpkı bir kılavuz gibi çocuğun aklında, beyinde ve davranışlarındaki yerini alır. Başka bir deyişle otoritenin tutum ve davranışları, söyledikleri bireyde uzun ve kalıcı etki sağlayabilir. Bu etkiler olumlu olabildiği gibi ne yazık ki olumsuz da olabilir. Dolayısıyla insanın en kalıcı davranış temellerinin oturduğu bu dönemde çocukların karşı karşıya bırakıldığı problem durumları, çözüm alternatifleri ve bu süreçte sergilenen hal ve davranışların çocukların karakter yapısının temel yapılarının oluşumundaki yeri, etkisi ve önemi

görmezden gelinemez. Hatta bu süreç o kadar önemlidir ki sergilenen olumlu yaşantıların etkisi nasıl güçlü ise yapılan hataların telafileri de bir o kadar zordur.

Sınıf öğretmenlerinin tutum ve davranışlarının öğretmen öğrenci etkileşimini sağlamada önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Öğretmen, düzenlenen etkinlikler yardımıyla öğrencilerin tutum ve değerlerini farkında olarak ya da olmayarak etkileyebilir. Özellikle öğretmeni tarafından kabul gören, fikirleri önemsenen, konuştuğu dinlenen öğrencilerin üzerinde pozitif etkiler meydana gelir (Erden,1998). Değerler bilgi öğretilir gibi öğretilmeyeceği için yaşantılar yoluyla kazanılabilir. Sınıf içinde sevgiyi gören öğrenci sevmeyi ve sevilmeyi, adaleti yaşayan öğrenci adaletli olmayı öğrenir. Değerlerle ilgili edindiği kazanımlar da yaşantısı boyunca öğrencinin edindiği değerler sürecine uygun davranış, tutum ve etkileşime sahip olmasını sağlayacaktır. Öğretmenin değerlerden bahsederek değerlere uygun hal, davranış, iletişim ve etkileşimde bulunmaması öğrencide hayal kırıklığı ve en güvendiği tarafından aldatılma gibi olumsuz duygulara yol açabilir. Büyükkaragöz ve Kesici'ye göre(1995) bireylerin kazandığı demokratik değerleri geliştiren aileden sonraki en önemli kurum okuldur. Bunun başarısı da öğretmenin sistemi iyi işletmesine bağlıdır. Ancak unutulmaması gereken en önemli faktörlerden biri çocukların gelişme süreçlerinde istendik ya da istenmedik ortamlarla etkileşim halinde olmaları paralelinde parmaklarının bir tuş kadar uzağında muazzam bir bilgi ve değer kirliliğiyle dolu uyaran çeşitliliğiyle haşır neşir olduklarıdır. Bu noktada öğretmenin bilgiye hâkim tutumu, kişiye özel eğitim anlayışı ve yönetimi daha büyük önem arz etmektedir.

Sınıf yönetiminin önemli unsurlarından birisi de öğretmen-öğrenci iletişimidir. Sözlü ve sözsüz olarak gerçekleştirilen bu süreç öğrenme öğretme sürecinin verimli geçmesine ya da öğrencinin süreçten kopmasına neden olabilmektedir. Kendisine saygı, sevgi, hoşgörü gibi olumlu değerleri içeren ifadelerle hitap edilen öğrenci sınıfta kendisine değer verildiğini hissedecek ve aitlik duygusu geliştirecektir. Kendisini sınıfın bir parçası olarak gören öğrenci bilişsel, duyuşsal ve diğer gelişim süreçlerinde etkin olmaya çalışacaktır. Sınıf içi ilişkilerinde öğretmeni tarafından dışlanan öğrencinin ise bilişsel ve duyuşsal gelişiminin istenilen yönde gelişeceğini söylemek çok zordur. İlkokul öğretmeninin görmezden geldiği ve dışladığı öğrenciyi sınıfta diğer öğrenciler hatta veliler de dışlayabilir. İlkokul yıllarında sınıfının önemli bir parçasının kendisi olduğunu düşünmesi gereken öğrenci, bu duygu durumunun tam aksini yaşayarak değersizlik duygularıyla yoğrulur ki bu öğrencinin üst öğrenim kademelerinde gelişiminin de çok sağlıklı olamayacağını düşündürmektedir. Finlandiya Üniversitesi, Jyväskylä Üniversitesi ve Turku Üniversitesi'nde yapılan (2015) "Finlandiya İlk Adımları" araştırmasına göre, öğretmenin oluşturduğu olumlu atmosfer çocukların öğrenme motivasyonunu güvence altına aldığı ve arttırdığını, öğretmen ile öğrenci arasındaki nitelikli etkileşimin, öğrenme çıktıları için eğitim materyalleri ve sınıf boyutları gibi yapısal faktörlerden daha önemli olduğunu göstermiştir.

İlkokul yıllarında sınıf öğretmeni öğrenci için her söylediği tartışmasız yargılamasız doğru, kendisine uyulmanın temel güdü olduğu otoritedir. Otoritenin etkilerinin de bireyin yaşamında uzun süreli etki sağlayacağı söylenebilir. Alan yazın tarandığında

ilkokul yıllarında öğretmen-öğrenci iletişim ve etkileşiminin uzun süreli etkisini ortaya koymaya çalışan bir çalışmaya pek rastlanılmamıştır. Bu çalışmayla birlikte öğretmenler öğrencilerle iletişiminin öğrenci üzerinde etkisini görebilecektir. Öğretmen adayları sınıf yönetiminde iletişimin önemini fark edebilecektir. Bu çalışmanın alanda böyle bir boşluğu gidereceği düşünülmüştür.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmada ilkokulda öğretmen öğrenci iletişiminin uzun süreli etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaçtan yola çıkılarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkokulda öğretmen-öğrenci iletişimde öğrenciler en çok neleri hatırlamaktadır?
2. İlkokulda öğretmen-öğrenci iletişimde yaşanan durumlar bireylerin sonraki yaşantılarını nasıl etkilemiştir?
3. İlkokulda yıllarında öğretmen-öğrenci iletişimde yaşanan durumlar bireyin öğrenim hayatını nasıl etkilemiştir?

Yöntem

Öğretmen öğrenci iletişimde var olan bir durumun olduğu gibi detaylarıyla ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden Betimsel model kullanılmıştır. Betimsel (descriptive) araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada, en yaygın betimsel yöntem tarama çalışmasıdır, çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da (bazen) fiziksel ortamların (okul gibi) özelliklerini (yetenekler, tercihler, davranışlar vb) özetler (Büyüköztürk vd., 2014). Betimsel ya da survey çalışmalarda mevcut olan durum belirlenmek istendiğinden, bu tür çalışmalar genellikle doğal ortamda yapılmaktadır. Betimsel çalışmalarda kullanılan teknikler, çalışmanın adını da değiştirmektedir. Bunlar anket survey, mülakat survey, gözlem survey gibi isimler almaktadır (Karasar, 2013).

Katılımcılar

Çalışmanın çalışma grubu 40 yaş ve üstü, gönüllülük esasına göre seçilmiştir. Kırk yaş üzerinin seçilmesi öğretmen öğrenci iletişiminin bireyin yaşamında uzun süreli nasıl bir etkisinin olduğunu tespit edebilmek için seçilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde tesadüfi olmayan örnekleme tekniklerinden tipik durum amaçsal örnekleme kullanılmıştır. Katılımcıların 50'si halen sınıf öğretmenliği görevini yürütmektedir. Kadın katılımcıların 75'i ev hanımıdır. Katılımcıların 50'si devlet kurumlarında çalışan memurlardır. 50 katılımcı asgari ücretle veya bir firmada çalışan işçi, 50 katılımcı çiftçilikle uğraşmaktadır. 25 katılımcı kendi işini yürüten serbest

meslek sahibi bireylerdir. Çalışma grubunun bazı demografik değişkenleri tablo1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcı tablosu.

Cinsiyet	Erkek	150
	Kadın	150
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	100
	Lise	100
	Üniversite	100
İlkokulu tamamladığı yer	Köy	100
	İlçe	100
	İl Merkezi	100

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracını geliştirmek için önce 40 yaş üzerinde 50 katılımcıya “İlkokulda öğretmeninizle yaşadıklarınızı yazınız ve yaşadıklarınızın size etkisi ne oldu” şeklinde açık uçlu soru sorularak kompozisyon yazdırılmıştır. Katılımcılardan gelen cevaplar içerik analizine tabi tutulmuştur. Sınıf öğretmenliği ve ölçme değerlendirme alanında uzman 5 akademisyenin görüşüne başvurularak çalışmanın soruları oluşturulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın verileri ön görüşmeden elde edilen veriler ışığında yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık yirmi dakika sürmüştür. Bütün araştırmacılarla birebir görüşme yapılmıştır. Görüşmenin bitiminde katılımcılara söylemleri tekrar edilmiş, eklemek veya çıkarmak, düzeltmek istediği bir ifade olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcının isteğine göre düzeltmeler veya eklemeler yapılmıştır.

Veri Analizi

Katılımcılardan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Tema ve kodların oluşumunda uzman görüşüne başvurulmuş ve bütün uzmanların uyuşum sağladığı tema ve kodlar çalışmanın bulgularına alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın katılımcılarının tamamı ilkokul öğretmenin ismini hatırlamışlardır. İlkokul öğrenimi sürecinde beş farklı öğretilerde öğrenim gören katılımcılar öğretmenlerinin tamamının ismini hatırlamışlardır.

Tablo 2. Katılımcıların ilkokul yıllarına ait hatırlamaları.

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Hatırlama	Etkinlik	<i>Sosyal Etkinlikler</i>	300
		<i>Öğrenme Öğretme Etkinlikleri</i>	270
	İletişim	<i>Sözlü İletişim</i>	163
		<i>Sözsüz İletişim</i>	121
	Disiplin	<i>Dayak</i>	75
		<i>Haksız Yargılama</i>	52

Tablo 3. Katılımcıların ilkokul yıllarına ait hatırlamaları.

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Hatırlama	Etkinlik	<i>Sosyal Etkinlikler</i>	300
		<i>Öğrenme Öğretme Etkinlikleri</i>	270

İletişim	Sözlü İletişim	163
	Sözsüz İletişim	121
Disiplin	Dayak	75
	Haksız Yargılama	52

Tablo2’de ilkokulda öğretmen öğrenci iletişimi hatırlama temasına bağlı olarak oluşan kodlar ve alt kodlar verilmiştir. İlkokulda öğretmen öğrenci iletişimde katılımcılar Hatırlama temasına bağlı en çok etkinlikleri hatırlamışlardır. Sosyal etkinlikler koduna bağlı olarak sosyal etkinlikler alt kodunda köyde ilkokul öğrenimini tamamlayanlar en çok kır gezisini ifade etmişlerdir. İlçe ve il merkezinde oturanlar müze, bir kurumu ziyaret, sinemaya gitme gibi etkinlikleri daha çok hatırlamışlardır.

Katılımcılar ikinci olarak sınıf geceleri veya okul geceleri hatırlanmıştır. Bu gecelerde görev alanlar bu etkinlikleri ifade etmiştir. Gecelerde görev alamayanlardan hatırlayanlar içlerindeki hala devam eden burukluğu dile getirmişlerdir.

Öğrenme öğretme etkinlikleri koduna bağlı olarak öğretmenlerin konuya ilişkin yapmış olduğu farklı etkinliğe dikkat çekmişlerdir.

Katılımcı:25 Bir gün öğretmen sınıfa girdi ve «benim cebimde somun var» dedi. Bizim aklımızda somun ekmeği olduğu için cebe nasıl sığar diye düşünüyorduk. Öğretmen cebinden civata somunu çıkardı. Eşsesli kelimeleri o gün kavramıştım bir daha unutmadım. Katılımcı konuyu örneklendirmiştir. Sınıf içi etkinliklerin öğrenmede kalıcılığa etkisine vurgu yapmıştır.

Katılımcı:3 Bir gün öğretmen bize sobanın köşesini sordu. Herkes bir yerini gösterdi. Sıra bana geldi. «Yuvarlak cisimlerin köşesi olmaz dedim. Sorunun cevabını doğru bildiğim için öğretmen bana 25 kuruş verdi. O parayı hala saklarım. Etkinliğin sonunda aldıkları pekiştireçleri daha çok dile getirmişlerdir. Katılımcıların %25’ine yakını yapılan etkinliğin sonucunda aldıkları olumsuz pekiştireçleri hatırlamışlardır.

İletişim koduna bağlı olarak kadın katılımcılar daha çok öğretmenlerin kendilerine söylediği sosyal pekiştireçlerden «aferin» gibi güzel sözleri, erkek katılımcılar tebessümü, onların başını okşamalarını hatırlamışlardır. Erkek katılımcılar olumlu pekiştireçlerle birlikte öfke ve kızgınlık ifade eden sözleri de vurgulamışlardır.

Katılımcı178: Öğretmenim bizi çok sevdi. Ancak bizim onu sevmemize müsaade etmedi. Bizimle ilgilenirdi. Başımızı okşardı, tebessüm ederdi ama bizim ona

dokunmamıza sarılmamıza müsaade etmezdi. İlkokul öğrencisi için otorite konumunda olan öğretmene yaklaşımın önemini vurgulamıştır. Öğretmenin sadece sevmesi yeterli değildir. İlkokul öğretmenleri öğrencilerin de kendilerini sevmelerine müsaade etmelidir. Katılımcı eğitim öğretim sürecinde çift yönlü iletişimin önemini dile getirmiştir.

Öğretmen öğrenci iletişimde katılımcılar öğretmenin sözsüz iletişimine vurgu yapmışlardır. Öğretmenin onlara dolaylı olarak verdiği mesajları, öğrencilerin vermiş olduğu sözsüz mesajları dile getirmişlerdir.

Katılımcı17: Yürüme engellydim. Kır gezisine gidemeyecek olduğum için çok üzülüyordum. Geziden bir gün önce öğretmen bana sen de geliyorsun dedi. Çok şaşırđım. Nasıl yürürüm diye itiraz etmek istedim. Orasını sorun etme dedi. Ertesi sabah bir arkadaşına benim koltuk değneklerimi almamı söyledi. Beni sırtına bindirdi. Geziye öğretmenin sırtında gelip gitmişim. O gün öğretmen bizi gerçekten çok seviyormuş ama biz anlayamamışız dedim. Katılımcı sözsüz iletişimin öğretmen öğrenci iletişimindeki etkisine vurgu yapmıştır.

Katılımcı1: Öğretmen sanki bizim içimizi okuyordu. Biz sıkıldık demeden mutlaka bizim sıkıntımızı giderecek bir şey yapardı. Bize şarkı söyletir, bilmece sorardı... İçimizden bu gün bunu yapsak diye düşündüğümüzde o gün düşündüğümüzü ya da düşündüğümüze yakın bir etkinlik gerçekleştirdik. Katılımcı öğretmenlerin sözsüz iletişim becerisine vurgu yapmıştır. Öğretmen öğrenci arasında eş zamanda eş duyumun bütünleşmedeki etkisini dile getirmiştir.

Disiplin koduna bağlı olarak katılımcılar öğretmenlerinin sert ve disiplinli olduklarını ve yedikleri dayakları acıyla değil gülümseyerek tebessümle anlatmışlardır. Katılımcılardan bazıları haksız yere dayak yedikleri olayı hatırlamışlardır.

Katılımcı68: Bir gün arkadaşım matematik kitabını yanlışlıkla benim çantama koymuş. Kesinlikle ben almamıştım. Yoklamada benim çantamda çıkmıştı. Öğretmen beni çok fena dövmüşü. Katılımcı haksız yere dayak yediğini vurgulamıştır.

Haksız yargılama alt kodunda katılımcılar öğretmenlerinin ön yargılı tutum ve davranışlarından dolayı yaşadıkları sorunları dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin özellikle bazı öğrencileri ön plana çıkarması bazı öğrencileri dışlaması ortaya konulmuştur.

Katılımcı6: Öğretmen sınıfta hep bazı öğrencileri övüyordu. Her ne iş olursa onlara yaptırıyordu. Onların aileleri ilgili ve ekonomik durumları iyiydi. Onların her yaptığına aferin der ve gülümserdi. Hatta bir defasında arkadaşım benim yaptığım resmi gösterdi. Öğretmen ona aferin dedi ve sınıf köşesine astı. Ben gösterdim olur mu böyle diyerek daha bakmadan geri gönderdi. Ben de içimden hep öğretmene ve onun ön plana çıkardığı öğrencilere kıızıyordum. Fırsatını bulunca da onları haşlıyordum. Katılımcı ön yargının sınıf içi eşitlik ve adalete etkisine vurgu yapmıştır. Öğretmenin haksız yargılama ve adaletsizlik durumlarında öğrencilerin farklı yöntemlerle adaleti kendilerinin sağlamaya çalıştığı tespit edilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Öğrenci iletişiminin ilkökul sonrası yaşantılara etkisi.

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Yaşantı	Yaklaşım	Özgüven	216
		Ayrımcılık	84
	Teşvik	Öğrenmeyi Teşvik	175
		Girişimcilik	86
	Tutum ve Davranış	Değer Kazanımı	205
		Saygınlık	225
		Model Olma	125

Özgüven alt koduna bağlı olarak katılımcılar, ilkökul öğretmenlerinin kendilerine kazandırdığı özgüven sayesinde atılcı ve girişken olduklarını belirtmiştir.

Katılımcı: *Çok korunmuş özgüveni olmayan birisiydim. Bildiklerimi bile söylemekten çekinirdim. İlk öğretmenimizden sonra gelen öğretmenimiz sınıf gecesini düzenlemişti. Sınıf gecesinde herkese görev vermişti. Ben de girmek istememiştim. Bana güvendiğini yapabileceğime inandığını söyledi. Gönülsüz provalara katılıyordum. Bana hiç kızmadan yöneltmeye çalışıyordu. Bir gün geldi yapabileceğime inanmaya başladım. O günden bu yana hala kendime inanırım.* Katılımcı sınıf öğretmenin küçük dokunuşlarının insan yaşamındaki özgüvenin gelişmesine katkısına vurgu yapmıştır.

Özgüven koduna bağlı olarak katılımcıların 77'si ilkökulda öğretmenlerinin sınıfta bazı öğrencileri ön plana çıkardığını kendilerini geri plana ittiğini belirtmişlerdir. Kendileriyle konuşurken azarladığını, dövdüğünü, bu nedenle hala kendilerine güvenemediklerini vurgulamışlardır. Üç katılımcı öğretmen korkusundan kekeme olduklarını dile getirmiştir.

Öğrenmeyi teşvik alt koduna bağlı olarak katılımcılar sınıf öğretmenlerinin kendilerini öğrenmeye teşvik etmesinden bahsetmiştir. Katılımcı *"Bu gün bile hala düzenli okurum. Okumamın en önemli katkısı ilkökul öğretmenim tarafından olmuştur. O sınırlı kitaplarımızın olduğu zamanlarda kendisi bizlere kitap olarak hediye ediyordu.*

Kendisi bize kitap okuyun demek yerine haydi beraber kitap okuyalım diyordu ve bizimle beraber kitap okuyordu. Hiçbir zaman ikinci hafta aynı kitabı okumadı. Okuma etkinliklerinde bize örnek oldu. Biz öğretmenimiz okuyor biz de okuyalım diyerek önce beceriye sonra da alışkanlığa dönüştürdük.” Katılımcı günümüzde Türkiye’nin önemli bir sorunun çözümüne vurgu yapmıştır. Okuma beceri ve alışkanlığının kazanılmasında sınıf öğretmenin teşvikinin ve yönlendirmesinin etkisini ortaya koymaya çalışmıştır.

Girişimcilik alt koduna bağlı olarak katılımcılar sınıf öğretmenlerinin kendilerini cesaretlendirmesi öncelik kullanarak risk alabilmeyi geliştirdiğini belirtmiştir. Katılımcı *“Bir gün matematik dersindeydik. Öğretmenimiz matematik dersinde bize bir problem sormuştu. Ben problemi farklı bir yolla çözmüştüm. Öğretmenimin niye farklı yolla çözdün diye kızmasını beklerken bana aferin dedi ve ödüllendirdi. Sınıfa da örnek gösterdi. O günden sonra sınıfta problemleri farklı yönlerle çözmeye başladık. Bir problemi yedi farklı yöntemle çözdüğümü hatırlıyorum. Bu durum bizde girişimcilik değerini oluşturdu. Herkesin devlette çalışmak için uğra verdiği bir dönemde ben ve bazı arkadaşlarımız özel teşebbüsü tercih ettik. Kimimiz üst düzey yönetici oldu kimimiz kendi işinin sahibi oldu.”* Katılımcı sınıf öğretmenin yaklaşımının bireyin hayatının yönlendirilmesinde girişimciliğin gelişmesinde etkisine vurgu yapmıştır.

Tablo 5. Öğretmen öğrenci iletişiminin öğrenim hayatına etkisi.

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Öğrenim Hayatına Etki	Sürdürülebilirlik	Üst Öğrenime Katkı	80
		Akademik Destek	110
		Mesleki Yaşantıya Katkı	52
	Caydırma	Yetersizlik sergileme	75
		Öğrenim hayatından uzaklaşma	75

Tablo 5’te Öğretmen öğrenci iletişiminin öğrenim hayatına etkisi temasına bağlı oluşan kodlar ve alt kodlar yer almıştır. Öğrenme Öğretme Sürecine Etki temasına,

sürdürülebilirlik koduna bağlı olarak oluşan alt kodlardan birisi de üst öğrenimi desteklemedir. Katılımcıların 225'i üst öğrenime devam etmelerinde ilkökul öğretmenlerinin etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların 80'i üst öğrenime devam etmelerini sınıf öğretmenine borçlu olduğunu belirtmişlerdir. Ailesini öğretmenin ikna ettiğini dile getirmişlerdir.

Akademik destek alt koduna bağlı olarak katılımcılar, ilkökul öğretmenlerinin öğrenme öğretme sürecinde kendilerine çok iyi bir akademik alt yapı oluşturduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan ilkökul öğrenimini köyde tamamlayanların 25'i ilkökul öğretmenlerinin kendilerini çok iyi yetiştirdiği için parasız yatılılık sınavını kazandığı için üst öğrenime devam edebildiğini dile getirmişlerdir.

Mesleki yaşantıya katkı koduna bağlı olarak çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri mesleğe ilk başladıkları yıllarda ilkökul öğretmenlerinin uygulamalarını model olarak uygulamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı “ *Mesleğe ilk olarak bir köyde ve birleştirilmiş sınıflarda başladım. Sınıfa girdiğimde ne yapacağımı şaşırılmışım. İlkokul öğretmenimin yaptıklarını düşündüm ve hemen onları uygulamaya başladım.*” Öğretmen katılımcıların büyük çoğunluğu benze ifadelerde bulunmuştur. İlkokul öğretmenlerinin öğrenme öğretme sürecindeki uygulamalarının aday öğretmenlerin mesleğe başlangıç yıllarında etkili olduğu görülmüştür

Caydırma koduna bağlı olarak katılımcıların 75'i ilkökul öğretmenin kendisine olumsuz tutumu nedeniyle üst öğrenime devam etmediğini belirtmişlerdir. Katılımcılar öğretmenlerin katı disiplin anlayışı nedeniyle sürekli dayak yemeleri öğretmenin kırıci ve dışlayıcı tutumlarını vurgulamışlardır. Akademik olarak öğretmenin kendilerine bir kazanım sağlamadığını dile getirmişlerdir. Görüşü belirten katılımcılar, öğretmenlerin bu tutumunun da kendilerinin akademik yetersizlik sergilemelerine neden olduğunu belirtmiştir.

Öğrenim hayatından uzaklaşma koduna bağlı olarak katılımcılar özellikle öğretmenlerin dayacağı bir disiplin aracı olarak görmeleri “*Eti senin kemiği benim*” deyiminin kavram yanılgısı oluşturması sonucunda katı ve sert disiplin uygulamalarına yönelmeleri öğrencilerin öğrenim yaşantısını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Katılımcılar öğrenim gördüğü yıllardaki dayak ve katı disiplin anlayışının öğrenim hayatını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Katılımcı görüşlerinden elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlara bu bölümde verilmiştir.

Katılımcılar ilkökul yıllarına ait en çok gerçekleştirmiş oldukları sosyal etkinlikleri hatırlamışlardır. Köyde öğrenim görenler kır gezisi sınıf gecesi gibi etkinlikleri hatırlarken il merkezinde ya da ilçe merkezinde ilkökul öğrenimini tamamlayanlar müze ziyareti bir kurumu ziyaret ve sinemaya gitme gibi etkinlikleri daha çok hatırlamıştır. Katılımcıların ikinci olarak en çok hatırladıkları öğrenme öğretme etkinlikleri olmuştur. Katılımcılar gerçekleştirilen etkinliklerle elde ettikleri

kazanımları hala hatırladıkları tespit edilmiştir. Sosyal etkinliklerin ve öğrenme öğretme etkinliklerin öğrencilerin yaşamında kalıcı etki sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Başar ve Akan (2011) çalışmasında öğrencilerin etkinliklerin öğrenmesine %70 oranında etki ve kalıcılık sağladığını tespit etmiştir. Güneş'e göre (2007) etkinlikler, insan beyninden dökülürler ve insan beynini geliştirmek için kullanılır. İlkokul yıllarında gerek ders dışı gerekse ders içi etkinliklerin öğrencilerde kalıcılık sağladığı sonucuna varılmıştır.

İlkokul yıllarına ait hatırlamalarla ilgili olarak katılımcılar sözlü ve sözsüz mesajları ve sözsüz mesajları hatırlamışlardır. Öğretmenin "aferin" gibi sözlü mesajları hatırlarken "tebessüm ve gülümseme" en çok hatırladıkları sözsüz mesajlardır. Çakmak ve Ertan (2016) çalışmasında öğretmenlerin öğrencilerle seviyeye uygun iletişim kurduğu öfke ve kızgınlık gibi duygu durumlarını öğrencilere yansıtmadığını, ilkokul öğretmenlerinin branş öğretmenlerine göre öğrencilerle daha iyi iletişimi kurduğunu tespit etmiştir. İlkokul dönemi çocuklarının yaşamında ödül ve oyun çok önemlidir. Her söylediği tartışmasız ve yargılamasız doğru kendisine uymanın temel güdü olduğu otorite konumundaki öğretmenin söylediği söz ve ödüller çocuk yaşamında çok önemlidir. İlkokul yıllarında öğrenme öğretme sürecinde oyun ve ödülle yer verilmesinin öğrencilerin yaşamında kalıcılık sağladığı tespit edilmiştir.

İlkokul yıllarındaki öğretmen öğrenci iletişiminin öğrencilerde özgüven, girişimcilik, öğrenmeyi teşvik etme, saygınlık gibi olumlu kazanımları sağlarken, ayrımcılık, ön yargı, gibi olumsuzluklara da neden olabilmektedir. İlkokul yılları kişilik gelişimi açısından üretkenlik ve çalışkanlık dönemidir. Bu dönemin sağlıklı geçirilmesi öğrencilerin özgüvenini geliştirirken öğrenmeye teşvik etme ve saygınlık gibi değerlerin de kazanımını sağlamaktadır. Özgüvene bağlı olarak da bireylerde girişimcilik beceri ve değerini de kazanmaktadır. Shindler (2016) çalışmasında ödülleri isteklendirme stratejisi olarak vurgulamıştır. Ödülü değerli bir şeyin başarılı olduğu somut göstergesi olarak görmektedir. Bunun gerçekleşmemesi durumunda olumsuzluk olarak dayak ve haksız yargılama yapılmaktadır. Katılımcılar ilkokul yıllarında disiplin olarak kendilerine dayak atıldığını belirtmiştir. Yine aynı şekilde katılımcılar haksız yargı ve ayrımcılığa vurgu yapmıştır. Dayak ve haksız yargılamayı dile getiren katılımcılar bu durumun üst öğrenim yaşamını olumsuz etkilediğini veya üst öğrenime devam etmelerini engellediğini belirtmiştir. Günümüz Türkiye'sinde zorunlu eğitimin 12 yıla çıkması üst öğrenimi zorunlu kılarken, ortaokul ve lise öğreniminde sorunlara neden olurken üniversiteye girişte başarısızlıklara neden olabilmektedir. Altinkurt (2008) çalışmasında öğrencilerin devamsızlık yapmasında öğretmenlerin tutumlarının etkili olduğunu tespit etmiştir. Gözütok (1994) dayanın davranış değişikliği gerçekleştirmediğini, geçici olarak bastırdığını otoritenin etkisinin ortadan kalkmasıyla olumsuz tutum ve davranışın şiddetinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin bazı öğrencileri ön plana alırken bazılarını karşı ön yargılı davrandığı, ötekileştirdiğini belirlenmiştir. Öğretmenlerin ön yargılı ayrımcı tutumlarının katılımcıları hala etkilediği görülmüştür. Değer kazanımı yaşantılar yoluyla edinilmektedir. Öğretmenlerin ön yargı ve tutumlarının öğrencinin yaşantısını etkilediği sonucuna varılmıştır.

İlkokulda öğretmen öğrenci iletişiminin öğrenim hayatına katkısı incelendiğinde sürdürülebilirlik kapsamında üst öğrenime katkı, öğrenme öğretmeye katkı ve mesleki yaşantıya katkı sağlamaktadır. Katılımcılar üst öğrenime devam etmelerinde ilkokul öğretmenin teşviği ve yönlendirmesi olduğu dile getirmiştir. Kendisi de halen sınıf öğretmeni olan katılımcılar mesleğe başladıkları ilk yıllarda ilkokul öğretmenin kendilerine uyguladığı gerek öğrenme öğretme etkinlikleri gerekse eğitim faaliyetlerini benimseyerek uyguladıklarını dile getirmiştir. Şahin (2011) çalışmasında etkili öğretmenin davranış ve tutumlarıyla çevresine örnek olabilen öğretmen olduğunu tespit etmiştir. Brophy ve Alleman'a göre (1991) etkili öğretmen empati kurabilen, içtenlikle davranan düşündüklerini yansıtan kişilerdir. Katılımcılar kalıcılık ve yaygın etkiye vurgu yapmıştır. Caydırma kapsamında ilkokul öğretmenlerinin öğrencilere etkisi yetersizlik sergileme ve üst öğrenime devam etmeme olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin olumsuz tutumları karşısında öğrenciler yetersizlik sergileyerek öğrenme öğretme faaliyetlerine katılmayarak akademik başarısızlık yaşarken üst öğrenimden vazgeçmektedir. İlkokul döneminde sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle olumlu iletişiminin öğrenciyi üst öğrenime teşvik ederek akademik başarı sağlarken olumsuz iletişimin akademik başarısızlığa neden olarak üst öğrenimden vazgeçmesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılar en çok sosyal ve öğrenme öğretme etkinliklerini hatırlamışlardır. Bu nedenle ilkokul öğretmenleri, sınıf, okul gecesi, kır gezileri gibi gezilere yer vermelidir. Kalıcı ve etkili öğrenmenin gerçekleşmesi için sınıf içi ve dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmelidir.

Öğretmenlerin iletişiminden ilkokul öğrencileri çok etkilenmektedir. İlkokul öğretmeni her söylediği tartışmasız ve yargılamasız doğru, kendisine uyulmanın temel güdü olduğu otoritedir. Otoritenin güzel sözleri, dışlamaları, ödül ve cezaları unutulmamaktadır. İlkokul öğretmenleri olumlu iletişime, motivasyona ve ödüllendirmeye daha çok yer vermelidir.

Akademik yaşantı ilkokulla birlikte başlamaktadır. İlkokulda doğru yönlendiren bireyler üst öğrenimde de yönlendirmenin faydasını görmektedir. İlkokul öğretmenleri hiçbir öğrenciyi dışlamadan bütün öğrencilerini kucaklamaya çalışmalıdır.

Sınıf öğretmenleri, eğitimlerinin dışında belirli zaman aralıklarında öğrencilerin hayatlarında ne derece önemli oldukları ile ilgili olarak seminerlere tabi tutulmalıdır.

Etkili iletişim etkili sınıf yönetiminden geçer. Dolayısıyla sınıf yönetimi, stres yönetimi, zaman yönetimi gibi konularda da sınıf öğretmenlerinin mutlaka yeterlilik sahibi olmaları gerektiği unutulmamalı ve buna yönelik uygulamalı eğitim seminerlerine katılım özendirilmeli ve sağlanmalıdır.

Öğretmenlerin birbirleriyle sürekli etkileşim halinde bulunmaları, farklı etkinlik önerileri ve çeşitliği anlamında birbirlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Altınkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 20, 129-142.
- Başar, M., Akan, D. (2011). İlköğretim beşinci sınıfta etkinliklerin sınıf yönetimine etkisinin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi, *International, Conference on New Trends in Education and Their Implications* 27-29 Nisan 2011 Antalya/Türkiye.
- Brophy, J. E., Alleman, J. (1991). Activities as instructional tools: A. framework for analysis and evaluation, *Educational Researcher*, 20 (4), 9-23.
- Büyükkaragöz, S., Kesici, Ş (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları, *Eğitim Yönetimi* 2 (3) 353-365.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F.(2014). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Çakmak, V., Aktan, E. (2016). Öğretmen öğrenci iletişiminin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (56) 83-97.
- Erden, M. (1998).*Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Alkim Yayınevi.
- Gözütok, F.D. (1994). Öğretmenlerin dayağa karı tutumları ve okullarda dayak uygulamaları, 28-30 Nisan, Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi, I. Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı, Cilt:2, 564-573.
- Güneş, F (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşımla Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N.(2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, K. B. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma, *İlköğretim-Online*, 4(2), 2005,17-23 (Online): <http://ilkogretim-online.ot-rg.tr>.
- Selimhocaoglu, A. (2004). İletişim ve sınıf içi iletişimin önemi, XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Senemoğlu, N. (2005) *Gelişim ve Öğrenme* Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (1994). Sınıf öğretmeni bilgiyi aktaran kişi değil, bilgiye ulaşma yollarını öğreten kişidir. *MPM Kalkınmada Anahtar Verimlilik*, 7(81),12-14.
- Shindler, J. (2016). *Dönüştürücü Sınıf Yönetimi*, Editör Asım Arı, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Şahin, A. (2011). Öğretmen algılarına göre etkili öğretmen davranışları, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (1) 239-259.

University of Eastern Finland. "Empathetic teachers enhance children' motivation for learning." Science Daily. 3 November 2015.
<www.sciencedaily.com/releases/2015/11/151103064738.htm>. 20.08.2017 tarihinde alınmıştır.

Extended Abstract

The literature shows various studies on teacher student communication. Whereas; limited study conducted on interaction and communication among classroom teachers and their students during primary school education.. It is hoped that this study will fill the gap about this subject.

The aim of the study is to determine the effect of teacher-student communication on people who are older than 40 year old. In this descriptive qualitative study in-detailed information on teacher-student communication was offered.

One of the non-random sampling methods, purposive sampling method, was chosen for this study. The participants were voluntary and older than 40 years old. The aim of selecting older than 40 years old adults is to determine the effect of communication process. 50 participants have been working as classroom teachers. 75 women participants are housewives. 50% of the participants are government officer. 50 participants make minimum wage and 50 participants are farmers. 25 participants were self-employed people.

Inductive approach was adopted. Content analysis was applied and themes and codes were emerged. Expert opinions were taken and agreement was provided on the codes and themes.

The participants remember activities that they actively participated in during learning-teaching process. The participants who took primary education in village schools remember round trips, classroom parties, the participants who complete their primary education in city centers and province centers remember museum tours, agency tours such as post-office, train stations or cinema. The second most frequently remembered activities were the learner's actively participated activities during the lesson time. One of the most important findings of this study is that social activities and learning activities provides permanent learning.

Verbal and non-verbal messages bear in the participants' minds. The feedbacks like "good boy", non-verbal feedbacks like "tittering" and "smiling" were kept in mind by the participants. Rewards and games are important in students' lives so teachers' feedbacks and tokens were important for them. Therefore, games and rewards given by the teacher lead to permanent learning.

Primary school education period supports prospective adults to be productive and hardworking people. The positive attitudes of classroom teachers encourage learners to be entrepreneurship, self-esteem, respectfulness characteristics while negative attitudes result in prejudice or discrimination. Self-esteem, talents and values were affected by primary school education.

Physical punishment and injustice were remembered by the participants as the opposite of rewards. Physical punishment was perceived as opposite of rewards and it is claimed that the classroom teachers were applied physical punishment during primary education as a discipline approach. The participants criticized the physical punishment and it is defined as a predictor of leaving education life. Today

compulsory education last 12 years and leads to problems during high school education and entrance to universities.

Teacher-students communication affects learners' future education life. If it is positive that was perceived as positive contribution to vocational and personal life. Classroom teachers' communication style and contributions were found vital in students' lives. Keeping accustomed activities and learning methods are preferred by the classroom teachers. In other words, classroom teachers opt for using their classroom teachers' teaching styles. Negative attitudes and unacceptable behaviors of teachers result in quitting educational system and left education life among students and they feel low efficacy during their lives. It was concluded that academic success of students were directly affected by teachers' attitudes and communication styles. Self-esteem, academic success, permanent learning of fundamental scientific information, positive attitudes towards other people were taught by classroom teachers as a role model and academic leader.